

บทที่ 1

บทนำ

ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานการวิจัย ขอบเขตการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น คำจำกัดความเฉพาะและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีปัจจุบัน มนุษย์สามารถที่จะสร้างเครื่องมือสำหรับการติดต่อสื่อสารหรือสำหรับการคมนาคมขนส่งที่ทันสมัยมาก ส่งผลให้เกิดการติดต่อสื่อสาร หรือการเดินทางไปมาหาสู่กันทั่วทุกหนทุกแห่งบนพื้นโลกเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็ว เป็นยุคสมัยที่เรียกว่า โลกไร้พรมแดนหรือ "ยุคโลกาภิวัตน์" เมื่อประชากรทั่วโลกสามารถที่จะเดินทาง หรือติดต่อสื่อสารถึงกันและกันได้อย่างรวดเร็วในทุกพื้นที่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก สภาพการณ์ภายในของประเทศไทยก็หนีไม่พ้นกับกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า ชีวิตประจำวันของประชาชนในปัจจุบันนี้อยู่ควบคู่ไปกับเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพสังคมของประเทศไทย กำลังพัฒนาไปสู่สังคมอุตสาหกรรม และการบริการ วิถีชีวิตของบุคคลในสังคมจะต้องเปิดกว้างมากขึ้น อย่างไรก็ตามจากสถานการณ์เปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมืองและด้านวัฒนธรรม จากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะสังคมยุคโลกาภิวัตน์นั้นทำให้วิชาชีพต่าง ๆ ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น โดยตัวหน้ากันและต่างจำเป็นต้องมีการปรับตัวและพัฒนาวิชาชีพของตนเอง เพื่อให้สามารถดำรงสถานภาพและทำหน้าที่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี และมีเกียรติภูมิต่อไปในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทัตติ (ระจิต ตริพุทธรัตน์, 2539) ท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนา และเพิ่มพูนความรู้ให้กับประชาชน เพื่อที่จะสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในกระแสของการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคนี้ได้อย่างมีความสุข การพัฒนาประชากรของประเทศให้มีความรู้ความสามารถ ให้สามารถตอบสนองต่อเทคโนโลยีและความเจริญในด้านต่าง ๆ ได้จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง พื้นฐานของการพัฒนาบุคคล ก็คือการศึกษา เพราะการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจหรือสังคม จะบรรลุความสำเร็จได้ต้องอาศัยพื้นฐานทางการศึกษาของพลเมือง เป็นสำคัญ ในปัจจุบันสังคมโลกเข้าสู่ยุคสังคมและข่าวสาร (สุกัญญา ตีระวนิช, 2532) ดังนั้น การพัฒนาการศึกษา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม (จิระ หงส์ลัดารมภ์, 2532) การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเอกัตบุคคลและสังคมโดยส่วนรวม การศึกษานั้นไม่เป็นเพียงสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญในระดับพื้นฐานเท่านั้น หากแต่เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่เป็นแกนกลางของสังคม ซึ่งองค์กรทุก ๆ ส่วนของสังคมต้องพึ่งพาด้วย (บุญธรรม กิจปริดาภิวิสุทธิ และคณะ, 2531) การจัดการศึกษาของเราปัจจุบันนี้ได้มีแนวคิดหรือปรัชญาว่า "การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม" เพราะมีความคิด และความเชื่อพื้นฐานปัจจุบันว่า การศึกษากับสังคมเป็นสิ่งแยกกันไม่ได้ จะต้องกระทำควบคู่กันไป และการจัดการศึกษา เพื่อชีวิตนั้นเป็นสิ่งจำเป็นและถือว่าชีวิตก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม (สุขุม สวาสดิ์, 2531) อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาจะไม่สำเร็จลุล่วงไปตามที่กำหนดไว้ หากไม่มีหลักสูตรเป็นโครงการและเป็นแนวทางในการให้การศึกษา (สันต์ ธรรมบำรุง, 2527) หรืออาจกล่าวได้ว่า ถึงแม้การพัฒนาการศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลาย ๆ ด้าน แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดและเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา คือหลักสูตร เพราะหลักสูตรได้รวมถึงกิจกรรมและมวลประสบการณ์ทั้งหลายของผู้เรียนเข้าไว้ด้วยกันทั้งหมด การดำเนินการใช้หลักสูตรให้บรรลุตามเป้าหมายนั้น ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับจะต้องให้ความร่วมมือกันอย่างเต็มที่หลักสูตรจึงจะประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในฐานะผู้นำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนและห้องเรียนโดยตรง (วิชัย วงศ์ใหญ่, 2527) จะต้องมีความเข้าใจในหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องับหลักสูตรอย่างถ่องแท้ (สันต์ ธรรมบำรุง, 2527) โดยหลักการทั่วไป ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบ

โดยตรงที่จะต้องตรวจสอบติดตามผลงานอยู่ตลอดเวลา ผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่คาดหวังก็คือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร อันเกิดจากการประสานงานการดำเนินงานของกระบวนการบริหาร กระบวนการนิเทศและกระบวนการเรียนการสอน (สำนักงานการขยายโอกาสทางการศึกษาชั้นพื้นฐาน, 2536) ในขณะที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงจากอิทธิพลและแรงผลักดันต่าง ๆ ตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงระบบการศึกษา ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง และความเคลื่อนไหวของสังคม โดยเฉพาะหลักสูตรซึ่งถือว่าเป็นแกนสำคัญของการศึกษา จึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้เป็นกระบวนการต่อเนื่องกันไป (สมพงษ์ จิตระดับ, 2521) เพราะกระบวนการของหลักสูตรมีลักษณะเป็นวัฏจักรหมุนเวียนต่อเนื่องกัน เริ่มด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหา การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินหลักสูตร และการปรับปรุงหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรจะเป็นขั้นตอนที่จะค้นว่าประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่จัดขึ้นนั้น ได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ หลักสูตรที่ดีนั้น จะต้องมีการพัฒนาให้มีคุณค่าและมีประสิทธิภาพ จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามพัฒนาการของสิ่งใหม่ ๆ และเปลี่ยนแปลงให้ได้ตามความจำเป็นของสังคม (ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา, 2525)

ดังนั้น หลักสูตรจึงควรได้มีการพัฒนาและปรับปรุงอยู่เสมอ ๆ การประเมินหลักสูตรจะเป็นกระบวนการที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร การประเมินหลักสูตรจะทำให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรชัดเจนขึ้น เพราะการประเมินหลักสูตร มีจุดมุ่งหมาย เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตร ตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้เพื่อตัดสินการวางเค้าโครงรูปแบบของระบบหลักสูตร ตลอดจนการบริหารงานและการสอนตามหลักสูตรให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง เพื่อวัดประสิทธิผลของผลผลิต คือ ผู้เรียน (ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล, 2527 ; ทศนา แคมมณี, 2526) ผลจากการประเมินหลักสูตรจะเป็นตัวบ่งชี้ว่า หลักสูตรควรมีการปรับปรุง แก้ไขส่วนใดบ้าง (สมบุรณ์ ชิตพงษ์, 2529) ในการจัดหลักสูตรนั้น ไม่มีหลักสูตรใดที่จัดไว้ได้อย่างสมบูรณ์ โดยไม่ต้องมีการปรับปรุง เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรควรมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย แต่จะเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบใด หรือขั้นตอนใด หรือเวลาใด จะต้องมีข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจ เมื่อเป็นเช่นนั้น การประเมินหลักสูตรเป็นระยะ ๆ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง (กมล สูดประเสริฐ, 2515) ผลจากการประเมินหลักสูตรจึงเป็นข้อมูล

ในการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าหลักสูตร โดยใช้ผลจากการตรวจสอบข้อมูล จากการวัดแง่มุมต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมิน นำมาพิจารณาร่วมกันและสรุปได้ว่า คุณค่าของหลักสูตร ที่พัฒนาขึ้นมา นั้น มีคุณภาพได้ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หรือต้องปรับปรุงแก้ไข (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2527)

การประเมินหลักสูตรจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้ทราบคุณค่าและเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนความต้องการของตลาดแรงงาน

ดังนั้น หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น หลักสูตร 4 ปี ได้ดำเนินการเรียนการสอนมาตั้งแต่ปี 2536 จนมาถึงปัจจุบัน และจะผลิตบัณฑิตเป็นรุ่นที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2539 นั้น จึงเห็นสมควรที่จะประเมินหลักสูตรดังกล่าว เพื่อพิจารณาถึงควมมีประสิทธิภาพของหลักสูตรและก็เป็นข้อมูลในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ให้ดียิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาและประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในด้านสภาวะแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการใช้หลักสูตร และผลผลิตของหลักสูตร

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหารของผู้นำสำเร็จการศึกษา ที่มีต่อผลผลิตของหลักสูตร

1.2.3 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษา ที่มีต่อหลักสูตร

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1.3.1 ความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหารของผู้นำสำเร็จการศึกษามีความคิดเห็นต่อหลักสูตรด้านผลผลิตของหลักสูตรไม่แตกต่างกัน

1.3.2 ความคิดเห็นของนักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษา มีความคิดเห็นต่อหลักสูตร ด้านสภาวะแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการใช้หลักสูตร ไม่แตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ในการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในแนวทางของแบบจำลอง CIPP โดยมีขอบเขตการประเมินดังนี้

4.1.1 ประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 แผน ก และแผน ข ด้าน วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล

4.1.2 ประเมินความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษา แผน ก และแผน ข ด้าน วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล

4.1.3 ประเมินความคิดเห็นของอาจารย์ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล

4.1.4 ประเมินความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหารระดับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา ด้านผลผลิตหลักสูตร

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยใช้แนวทางของแบบจำลอง CIPP โดยจะมีการประเมินดังนี้

1.5.1 การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) ของหลักสูตร ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร และเนื้อหาของหลักสูตร

1.5.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยเบื้องต้นที่เอื้ออำนวยต่อการใช้หลักสูตรประกอบด้วยสื่อการเรียนการสอน วัสดุ หนังสือ เอกสาร สถานที่

1.5.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ และการวัดและประเมินผล

1.5.4 การประเมินผลผลิตของหลักสูตร (Product Evaluation) เป็นการประเมินคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา จากคุณลักษณะทั่วไป และการนำความรู้จากหลักสูตรไปใช้

1.6 คำจำกัดความเฉพาะ

1.6.1 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา แผน ก หมายถึง พลศึกษาและวิทยาศาสตร์สุขภาพ

1.6.2 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา แผน ข หมายถึง พลศึกษาและเทคโนโลยีธุรกิจกีฬา

1.6.3 การประเมินบริบท (Context) หมายถึง การประเมิน วัตถุประสงค์ โครงสร้างและเนื้อหาวิชาในหลักสูตร

1.6.4 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input) หมายถึง ประเมิน สื่อการเรียน การสอน วัสดุ หลักสูตรและสถานที่เรียน

1.6.5 การประเมินกระบวนการ (Process) หมายถึง ประเมินความเหมาะสมของกระบวนการเรียนการสอน ภาคทฤษฎี กระบวนการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ การวัดผล ประเมินผล

1.6.6 การประเมินผลผลิต (Product) หมายถึง ประเมินคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาจากคุณลักษณะทั่วไปและผลของการที่ผู้สำเร็จการศึกษานำความรู้จากหลักสูตรไปใช้

1.6.7 อาจารย์ผู้สอน หมายถึง อาจารย์ภาควิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.6.8 นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาพลศึกษา แผน ก, แผน ข คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2540

1.6.9 ผู้สำเร็จการศึกษาหมายถึงผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา แผน ก, แผน ข มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2539

1.6.10 ผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา หมายถึง หัวหน้าแผนก หรือหัวหน้าคณะวิชาในสถานศึกษา หัวหน้าแผนกหรือผู้จัดการฝ่ายขององค์กรธุรกิจทั้งของรัฐ เอกชน และรัฐวิสาหกิจ ซึ่งผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปฏิบัติงานอยู่ด้วย

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงข้อดีและข้อบกพร่องของหลักสูตร ตลอดจนปัญหาจากการใช้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. เป็นแนวทางในการปรับปรุงและ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป